

Подрезова Марина Олексіївна

заслужений працівник культури України,
дир. Наук. б-ки Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова,
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна,
тел.: (0482) 34-77-89, e-mail: library@onu.edu.ua

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОСТІ:
НОВА РЕАЛЬНІСТЬ – НОВІ ПОГЛЯДИ**

У статті представлено досвід створення інноваційної інфраструктури Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Докладно розглянуто як інноваційні підходи до вирішення традиційних завдань бібліотеки, так і шляхи реалізації зовсім нових функцій бібліотеки закладу вищої освіти. Зосереджено увагу на окремих проектах, що відображають діяльність структурних відділів та загалом бібліотеки як інформаційного центру.

Ключові слова: Наукова бібліотека, інновації, науково-редакційна діяльність, електронна бібліотека, бібліографічна робота, репозитарій, інформаційно-аналітичний моніторинг, антиплагіат.

Умови сучасності, що пов'язані з реформуванням системи вищої освіти, зміною статусу закладів вищої освіти, введенням нових освітніх стандартів, торкаючись усіх сторін діяльності ЗВО, звичайно ж, відбиваються на роботі бібліотеки, оскільки будь-яку університетську бібліотеку правильно розглядати як підсистему вузу. У ХХІ ст. вишівська бібліотека – це суб'єкт освіти, рівнозначний іншим освітнім структурам ЗВО – факультетам, кафедрам, з якими взаємодіє на принципах партнерства. Бібліотека як підсистема вузу оперативно реагує на стратегічно важливі зміни, що відбуваються в університеті, визначаючи свою місію, стратегію, цілі й завдання.

Головна місія сучасної вишівської бібліотеки – підтримка навчання й досліджень в університеті шляхом створення необхідних умов доступу до інформації та бібліотечних послуг.

Сьогодні ми говоримо про інформаційну концепцію розвитку бібліотеки, коли пріоритет віддається інформаційній функції, а бібліотека розглядається як інформаційна установа, яка в міру поширення новітніх технічних засобів обробки інформації стає бібліотекою автоматизованою, що пропонує свої послуги в мережевому режимі. Саме бібліотеці належить особлива унікальна роль у формуванні інформаційного середовища.

Це достатньо складний період для бібліотеки, оскільки відбуваються істотні зміни як у складі інформаційних ресурсів (електронні каталоги, електронні документи та видання, сучасні бази даних), так і в способах користування ними (віддалений доступ до баз даних, інтерактивний пошук інформації, електронна доставка документів тощо), крім того з'являються нові напрями роботи, що обумовлює зміни у структурі бібліотеки.

Для ефективного вирішення поставлених задач Науковою бібліотекою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова була розроблена Програма стратегічного розвитку бібліотеки до 2020 р., яка включає комплекс проєктів, які розглядаються як складові стратегії, що вибудовуються в одному цільовому напрямі. Заплановані проєкти поступово впроваджуються в життя, створюючи новий образ сучасної бібліотеки ЗВО – інформаційного центру.

Першочерговим завданням бібліотеки ЗВО, як інформаційного центру є супровід навчального та науково-дослідного процесів університету, тобто забезпечення сучасних потреб користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах та послугах. Реалізація Програми інноваційного розвитку бібліотеки передбачає якісні зміни не тільки в інфраструктурі бібліотеки, а й концептуальний підхід до інформаційно-бібліотечного обслуговування, для якого характерні технізація, соціальна спрямованість, інтелектуалізація, відкритість.

Декілька слів про класичні відділи, що виконують тради-

ційні бібліотечні процеси, але зазнали істотних змін у напрямках роботи та трансформацій у своїй структурі.

Фонд Відділу рідкісних книг та рукописів є найціннішим історичним джерелом сучасної освіти, невід'ємною частиною культурної спадщини України. Відділ прагне поєднати традиційну для академічної бібліотеки дослідницьку діяльність в галузі книгознавства з новими трендами і культурними ініціативами, створюючи і просуваючи позитивний імідж бібліотеки й університету.

Практика упорядкування комплексу архівних документів та формування фондів особового походження у бібліотеці Одеського університету з'явилася порівняно недавно й представляє принципово новий напрям діяльності нашої бібліотеки. Для роботи з архівними документами з 2016 р. у структурі відділу рідкісних книг та рукописів був виділений окремий сектор архівів.

На сьогодні опрацьовано чотири фонди особового походження:

- історика та географа Ф. Є. Петруня,
- філософа та психолога М. М. Ланге,
- історика та педагога А. Г. Готалова-Готліба,
- бібліографів та краєзнавців В. С. Фельдмана та О. Ю. Ноткіної.

Описи опрацьованих архівів особового походження представлені на сайті Наукової бібліотеки та доступні всім користувачам у режимі он-лайн.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності НБ ОНУ є створення цифрових копій стародруків, цінних та раритетних видань з наступною компетентною систематизацією в електронній бібліотеці на сайті бібліотеки. У 2017 р., згідно з програмою Національного Надбання України та з нагоди 200-річчя Наукової бібліотеки, Міністерством науки та освіти для створення електронного читального залу копій стародруків та рідкісних видань була виділена сума на придбання

спеціального програмно-апаратного комплексу для сканування літератури – першого в Україні безконтактного 3D сканеру – та серверу, який того ж року було введено в експлуатацію. Сервер був призначений для хостингу віртуальних машин, на ньому створено апаратний RAID-масив 10 рівня, розгорнуто гіпервізор Hurer-V. Оцифрування фондів проходить у рамках «Концепції створення електронної бібліотеки». Також придбано сервер-файлового сховища та робочих станцій. Нині на сервері запущені та працюють 7 віртуальних машин.

Вже минув рік з того часу, як бібліотека почала використовувати в роботі спеціалізований книжковий сканер Metis EDS GAMMA.

Враження від першого року експлуатації дуже приємні. За цей час було відскановано більш ніж 67082 сторінок різного формату. В тому числі й великі розвороти газет початку ХХ ст., розмір яких іноді навіть перевищував формат А1. З цього об'єму оцифрованого матеріалу було створено більш ніж 38318 електронних документів. Вони поповнили, або поповнять фонд наших електронних ресурсів – електронної бібліотеки старовинних видань, репозитарію, електронного каталогу.

Робота сканеру Metis EDS GAMMA спрямована не тільки на оцифрування інформації та на розпізнання текстів з метою забезпечення швидкого пошуку за ключовими словами, але й на збереження матеріальних носіїв інформації (стародруків, рідкісних та цінних видань). Всього на сайті бібліотеки на даний момент розміщено у вільному доступі 673 повнотекстових електронних копій стародруків та рідкісних видань та 4604 електронні копії періодичних видань.

До оцифрування видань долучився також **Відділ зберігання фондів**, для якого цей вид роботи є принципово новий. Співробітники відділу займаються оцифруванням рідкісного фонду газет. Повний цикл цього процесу виконує саме цей відділ: відбір газет, що користуються попитом (на основі ана-

лізу запитів) – сканування – технічна обробка – завантаження на сайт НБ в розділ Електронна бібліотека. Станом на червень 2018 р. в цьому розділі міститься близько 3,5 тис. оцифрованих газет, переважно одеських.

Електронна бібліотека рідкісних видань є складовою загальної *електронної бібліотеки* – автоматизованого бібліотечного комплексу університету, що є потужним бібліотечним порталом, інформаційною платформою доступу до електронних каталогів, повнотекстових баз даних підручників і монографій, навчально-методичних посібників, наукових праць, кваліфікаційних робіт, баз даних (зовнішніх та власної генерації), який забезпечує користувачів необхідною профільною інформацією. Електронну бібліотеку НБ ОНУ можна визначити як систему, що представляє сукупність тематично упорядкованих електронних матеріалів та технологій, яка призначена для забезпечення збереження, пошуку й передачі інформації користувачам системи.

Для забезпечення інтелектуально-інформаційного та психологічного комфорту користувачів були переобладнані **читальні зали** та впроваджені сучасні принципи наповнення їх літературою. Отже, сьогодні в бібліотеці функціонують шість читальних залів: два – універсальні, два – тематичні, зокрема читальний зал рідкісних книг та рукописів, а також два зали Інтернет та електронних документів. З урахуванням побажань користувачів були виокремлені індивідуальні місця для роботи, зали обладнані комп'ютерами з доступом до всіх електронних видань та баз даних, що наявні в бібліотеці, надається безкоштовний бездротовий доступ до мережі Інтернет (Wi-Fi).

Для ще більш комфортної роботи читачів в Науковій бібліотеці організовано зони вільного спілкування – простір вільного читання та самореалізації, відкритий майданчик для спілкування. Зали, охоплені зоною Wi-Fi, обладнані зручними сучасними меблями, організовані місця для самостійної робо-

ти читачів із власними гаджетами.

У бібліотеці відкрито зал групових занять, де організуються семінари, лекції, конференції, заняття зі студентами тощо.

Напрямок роботи з каталогами також зазнав істотних змін. У зв'язку з припиненням використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятикової класифікації систематичні каталоги бібліотеки було законсервовано (з 1 травня 2017 р.) та розроблено тезаурус предметних рубрик українською мовою згідно з таблицями УДК. Новий тезаурус розроблений згідно з методикою електронної предметизації за УДК та з урахуванням особливостей структури фондів НБ ОНУ та власних напрацювань фахівців бібліотеки, більшою мірою співробітників Відділу обробки документів і організації каталогів. Тезаурус є методичною основою процесу електронної предметизації документів, а також інформаційно-пошуковою мовою електронного каталогу, яка використовується для інформаційного пошуку, виконання інформаційних запитів користувачів бібліотеки тощо. На сайті НБ створено розділ методичного спрямування, де підібрані та постійно оновлюються матеріали за цією актуальною тематикою. Велика робота проводиться для розширеного інформаційного наповнення електронного каталогу: до бібліографічного опису публікацій надаються повні тексти публікацій.

Відбулися зміни й у процесі комплектування фондів, зокрема періодичних видань. Спеціальні групи у складі кваліфікованих співробітників здійснюють пошук у зовнішніх ресурсах Інтернет із метою відшукування сайтів періодичних видань відкритого доступу. На основі аналізу знайдених баз даних Наукова бібліотека має змогу ввести їх до інформаційної платформи Наукової бібліотеки та заощадити кошти. Основні суми НБ витрачає на передплату таких баз даних як East View та Ebsco, в яких збільшилося наповнення видань гуманітарної спрямованості.

Протягом останніх років поступово відбувалася переорієнтація в галузі інформаційно-бібліографічної роботи. Змінилася структура Інформаційно-бібліографічного відділу – з 2018 р. відділ складається з трьох секторів: сектору бібліографічно-медійного маркетингу, сектору інформаційно-бібліографічного сервісу та науково-редакційного сектору. Треба відмітити, що саме через спрямованість процесів та діяльність роботи Інформаційно-бібліографічного відділу складається образ сучасної бібліотеки. Так, на ряду з традиційними видами бібліографічної роботи все більш уваги приділяється забезпеченню сучасних потреб користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах та послугах. Цьому сприяє активне вивчення web-контенту та генерація електронних бібліографічних ресурсів, опанування й використання ресурсів Інтернет, розширення сфери бібліотечних послуг, підвищення якості бібліотечних процесів.

Своєрідним показником інтелектуального потенціалу та наукової спроможності колективу бібліотеки на сучасному етапі є створення власного видавничого продукту – **«Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство. Бібліографознавство. Книгознавство»** (видається з 2007 р.; з 2011 р. – двічі на рік, має як друкований варіант, так і електронний). Повний комплекс редакційно-видавничої підготовки до друку періодичного видання здійснює науково-редакційний сектор. Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2017 р. № 996 періодичне видання було включено до переліку фахових видань України в галузі історичних наук. Крім того, бібліотека створила міні-електронний журнал відкритого доступу Biblio-Коллегіум (2007), в якому розміщені праці секції «Бібліотечно-бібліографічна справа», що постійно бере участь у щорічній науковій конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ.

Науково-редакційний сектор відділу крім підготовки та редагування видань та публікацій представляє університет у

вільний енциклопедії «*Вікіпедія*», беручи участь у масштабному проєкті «ОНУ імені І. І. Мечникова у Вікіпедії» («Вікі-Мечников»). З метою представлення актуальної, достовірної інформації щодо вчених та підрозділів університету було написано та відредаговано близько 250 статей українською та російською мовами. Внаслідок цієї роботи були поповнені категорії «Ректори», «Наукові бібліотеки», «Колекції», «Музеї», а також написані нові статті для категорій «Рейтинги», «Наука», «Нобелівська премія», «Вчені»; підібрані відповідні ілюстрації.

Представники бібліотеки вже два роки поспіль, 2017–2018 рр., беруть участь у роботі науково-практичних заходів, організаторами яких виступають ДНУ «Книжкова палата України» та ОНУ імені І. І. Мечникова (видавництво університету).

Наукова бібліотека тісно співпрацює з *науково-методичною радою університету*, представником від бібліотеки є заступник директора з наукової роботи. Так, на 2-ій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні видавництва вищих навчальних закладів» (2017 р.) було представлено доповідь, яка розкрила *методику проходження електронного документа в університеті*. З метою упорядкування процесу формування фонду електронних ресурсів НБ визначено технологію введення та режим доступу до них. Інформація викладена на сайті НБ у вигляді бази даних «*Авторам*», яка включає в себе витяги з нормативно-правових документів, умови розміщення електронних документів у відкритому доступі в Науковій бібліотеці.

У рамках як редакційно-видавничої, так і наукової діяльності було створено базу даних методичного спрямування «Дослідникам», яка містить інформацію для науковців, студентів, працівників бібліотек щодо культури наукових публікацій: нормативні документи, вимоги, правила та рекомендації до оформлення наукових видань, публікацій, списків джерел та

літератури, надані правила цитування та посилання на використані джерела, приділено увагу міжнародним правилам оформлення публікацій, а також транслітерації латинською мовою.

Наукова бібліотека, як інформаційний центр, реалізує свої функції та підтверджує статус наукової установи, здійснюючи активну **наукову діяльність**. При цьому вирішуються наступні завдання: участь у створенні національної бібліографії України, репертуару української книги та періодичних видань; розвиток української біографістики, інформаційне розкриття фондів та вивчення історичних колекцій, розвиток краєзнавчої тематики, вивчення історії університету.

НБ займається підтримкою публікацій нових серійних видань. Науковою бібліотекою раніше були засновані серії «Бібліографія вчених ОНУ», «Праці вчених ОНУ», «Книжкові колекції Наукової бібліотеки Одеського (Новоросійського) університету».

У 2010 р. започаткована нова серія видань «Розвиток науки в Одеському (Новоросійському) університеті». У рамках серії вже вийшло п'ять монографій, підготовлених авторським колективом Наукової бібліотеки й факультетами ОНУ. До речі, за останні роки налагоджено плідну академічну співпрацю Наукової бібліотеки з університетськими кафедрами факультетів. Експеримент із підготовки спільних наукових видань виявився досить вдалим. До 150-річчя ОНУ імені І. І. Мечникова в рамках названої серії вийшла колективна монографія «Напередодні апогею: одеські роки філософа і психолога – професора Миколи Яковича Грота» (1883–1886) (Одеса, 2016), що стала результатом спільної плідної праці науковців університету, спеціалістів у галузях психології, філософії, історії та співробітників бібліотеки. Співробітники бібліотеки брали участь у підготовці колективної монографії «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865–2015)» (Одеса, 2015).

На честь святкування 150-річного ювілею Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Науковою бібліотекою в університеті було відкрито нову книжкову серію «Музеї Одеського національного університету імені І. І. Мечникова», яка була продовжена у рік 200-річчя бібліотеки університету. У рамках цієї серії в 2015–2017 рр. були здійснені видавничі проекти: каталог-альбом «Шедеври в колекціях університетської бібліотеки: західноєвропейська гравюра XV–XIX століть» (2015) та альбом-каталог «Книжкові знаки європейських бібліофілів у колекціях університетської бібліотеки» (2017).

До 200-річчя Наукової бібліотеки вийшла ґрунтовна монографія «Два століття служіння книзі. Історія Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова» (Одеса, 2017).

Ці видання отримали визнання наукової спільноти:

– влітку 2017 р. видання «Книжкові знаки європейських бібліофілів у колекціях університетської бібліотеки» (Одеса, 2017) та «Два століття служіння книзі. Історія Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова» (Одеса, 2017) отримали Диплом XIV конкурсу «Одеса на книжкових сторінках» у номінації «Наукові видання», що проводився в рамках XXI Міжнародного книжкового фестивалю «Зелена хвиля»;

– у травні 2018 р. альбом-каталог «Книжкові знаки європейських бібліофілів у колекціях університетської бібліотеки» (Одеса, 2017) увійшов до ТОП-10 Всеукраїнського бібліотечного біографічного рейтингу 2017 (номінація «Джерела біографії»), а також став лауреатом конкурсу «Краща книга виставки XIX Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині» в номінації «Наукове видання».

Діяльність *секторів бібліографічно-медійного маркетингу та інформаційно-бібліографічного сервісу* у поєднанні з тісною співпрацею з факультетами, кафедрами університету

має конкретні результати:

- Забезпечення інформаційних запитів та потреб підрозділів із конкретної тематики, тобто на основі змістовного аналізу інформаційних ресурсів та їх опрацювання формуються тематичні бази даних, наприклад, «Біотехнологія», «Нанотехнології», «Туризм», «Журналістика та видавнича діяльність» тощо, доступ до яких здійснюється на сайті НБ.

- Для нових спеціальностей, які плануються до відкриття в університеті, співробітники бібліотеки здійснюють широке інформаційне забезпечення, тобто формують навчально-методичні бази даних, що містять повні тексти публікацій, посилення на авторитетні сайти, перелік періодичних видань з певної тематики тощо.

- Кваліфіковані співробітники відділу здійснюють інформаційно-бібліографічне забезпечення науково-дослідної діяльності, наукових проектів окремих підрозділів університету шляхом аналітико-синтетичної переробки інформації. Це новий комплексний вид роботи відділу, який поєднує як бібліографічне обслуговування, так і медійний маркетинг. Прикладом такої роботи стала розробка теми з соціальної психології «Самодетермінація суб'єктів соціальних контекстів» (було підібрано 352 наукові праці, що були опубліковані за останні 5 років, з них 68 – англomовні публікації).

Широкого попиту набуває віртуальне *довідкове обслуговування* віддалених користувачів, зокрема надання послуг електронної доставки документів, використання інформаційно-ресурсного потенціалу бібліотеки з метою реалізації освітньої функції.

Наразі Наукова бібліотека є керівником деяких значущих видів діяльності, що мають загальноуніверситетське значення: ведення Електронного архіву-репозитарію університету, наукометричні та бібліометричні дослідження, антиплагіатна діяльність, сприяння формуванню академічної доброчесності в університеті.

З 2010 р. у Науковій бібліотеці було створено **інституційний репозитарій відкритого доступу** як платформу для інтеграції у світовий інформаційний простір. Призначення репозитарію – це забезпечення відкритого доступу до наукових досліджень університету, що дає можливість продемонструвати його науковий потенціал. Електронний архів-репозитарій ОНУ було зареєстровано у світових базах та системах, а також зараховано до Міжнародного реєстру періодичних засобів масової інформації (ISSN 3210-7731) та отримано статус повноцінного відкритого електронного видання (2013), у якому можна публікувати результати досліджень як у першоджерелі нарівні з друкованими періодичними виданнями.

Нині в архіві-репозитарії ОНУ більш ніж 17 тис. документів (17806 одиниць). З метою сприяння зацікавленості наукової спільноти університету щодо представленості своєї наукової діяльності у репозитарії, щоквартально на засіданнях вченої ради університету та факультетів надається інформація про лідерів серед наукових підрозділів та співробітників, що найширше представили свої роботи у базі та мають найбільшу кількість переглядів. Такий підхід не тільки спонукає авторів своєчасно відображати свої наукові доробки у Репозитарії університету, а й допомагає аналізувати свою роботу. Крім цього, новим підходом до поповнення архіву-репозитарію став моніторинг повнотекстових публікацій у зовнішніх відкритих ресурсах, завдяки чому вдалося додатково поповнити архів-репозитарій близько 1 тис. наукових робіт співробітників університету.

До сфери діяльності бібліотеки поступово впроваджуються напрямки, що стосуються **інформаційно-аналітичного забезпечення** науково-видавничої діяльності університету; формування та удосконалення бібліографічної культури періодичних видань; інтеграції університетських видань та результатів науково-дослідницької діяльності вчених університету у вітчизняні та світові бази. Тому у 2012 р. виникла потреба

організувати інформаційно-аналітичний сектор у складі Інформаційно-бібліографічного відділу, який в 2016 р. був реорганізований в самостійний відділ інформаційно-аналітичного моніторингу. Зараз пріоритетними напрямками його роботи є:

- аналіз періодичних видань згідно з виконанням національних та міжнародних вимог для розробки подальшої стратегії розвитку видання, зокрема наразі головним завданням в цьому напрямку є інформаційно-консультативна підтримка редакційних колегій щодо підтвердження статусу «фаховий» у зв'язку із затвердженням наказу МОН № 32 від 15.01.2018 № 32 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України».

- з 2015 р. бібліотека централізовано реєструє в агенції CrossRef унікальні ідентифікатори статей – Digital Object Identifier (DOI), з цього року для 26 періодичних видань вузу.

- представлення періодичних видань університету в профільних та мультидисциплінарних базах даних, тому на постійній основі проводиться пошук та аналіз баз даних на доцільність представлення наукових доробків. За останні півроку були підписані угоди щодо прийняття всіх гуманітарних видань ОНУ в Слов'янський гуманітарний індекс (Slavic Humanities Index) та 4 видання було відібрано багатофункціональною пошуковою платформою EBSCO.

- надання консультацій співробітникам університету щодо пошуку наукової літератури за допомогою наукометричних баз даних, визначення публікаційної активності, представлення своїх наукових доробків на відкритих платформах тощо.

З метою підвищення кваліфікації та актуалізації наявних знань співробітники на постійній основі беруть участь у *різноманітних семінарах*. Однією з цікавих зустрічей в рамках освітньої програми імені Фулбрайта (США) стала лекція професора психології Університету Кентуккі (Лексингтон, США) Джейсоном Д. Хансом на тему «Підготовка до видання рукописів у західних наукових журналах». Він відповів на актуаль-

ні питання щодо цієї теми. На завершення Дж. Ханс передав Науковій бібліотеці видання, що містять рекомендації, правила, вимоги щодо оформлення та підготовки статей у наукових виданнях.

Наукова бібліотека щорічно проводить повний *моніторинг публікаційної активності наукових та науково-педагогічних працівників університету* в періодичних виданнях, що входять до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science Core Collection. За останній квартал було надано розгорнутий аналіз публікаційної активності вчених університету для звіту про виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного (сформовано перелік із 3380 наукових робіт зі Scopus та 3114 наукових робіт із Web of Science Core Collection 255 співробітників вузу) та для конкурсу виконавців держзамовлення (сформовано перелік із 6933 наукових робіт 213 співробітників вузу).

Крім цього, співробітниками НБ було *підготовлено заявки для участі в конкурсі*, який був оголошений Міністерством освіти і науки щодо надання безкоштовного доступу до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science за кошти державного бюджету. Одеський національний університет входить в 10 найкращих університетів України за кількістю статей, представлених у Web of Science Core Collection (публікацій – 4536, кількість цитувань – 20 710, h-index – 54). Крім цього, три статті вчених ОНУ є високоцитованими документами (входять до 1% найкращих праць у своїй науковій області). Згідно з наукометричною базою даних Scopus ОНУ займає 5 місце серед вузів України (публікацій – 3355, кількість цитувань – 18 029, h-index – 55). Завдяки цьому університетові було надано безкоштовний доступ (наказ МОН України № 1286 від 19 вересня 2017 р.). Наразі готуються документи для отримання доступу на наступних рік.

Завдяки інформаційній революції бібліотеки стали виконувати функції інформаційних центрів, що забезпечують широ-

кий доступ населення до інформації. Всі інформаційні технології так чи інакше пов'язані з використанням комп'ютерів, за допомогою яких здійснюється створення, зберігання, обробка, отримання та передача інформації. В НБ ОНУ комп'ютерними процесами керує **Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення**. Сьогодні функції цього відділу не зводяться лише до вирішення технічних проблем. Співробітники поділяють відповідальність за функціонування електронного репозитарію з Відділом інформаційно-аналітичного моніторингу.

Значних змін зазнала структура відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення. З березня 2018 р. у складі відділу було створено **Сектор моніторингу плагіату**. Необхідність окремого сектору була обумовлена тим, що НБ в межах участі ОНУ імені І. І. Мечникова в Проекті сприяння академічній доброчесності в Україні почала перевірку кваліфікаційних та наукових праць на наявність плагіату. Була підписана угода з компанією ТОВ «Антиплагіат» (Україна).

Компанія надає доступ до сервісу Unicheck, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів університету.

Співробітниками Відділу інформаційних технологій НБ було розроблено Положення про порядок подачі та перевірки документів, а на його основі – методичну інструкцію. Сектор активно співпрацює в цьому напрямку з представниками вечних рад факультетів, керівниками кваліфікаційних робіт, відповідальними секретарями наукових журналів та збірників, що видає університет. Наразі перевіряються випускні кваліфікаційні роботи, наукові публікації, що надаються до друку в наукових виданнях ОНУ, навчальні посібники, та дисертаційні роботи.

Крім цих питань активно вирішуються і саме технічні проблеми:

- у січні 2017 р. було отримано новий термо-сублімаційний принтер ZXP-3, призначений для роздруку читацьких ключ-карток. Цей принтер відрізняється зручністю використання, швидкістю та меншою собівартістю витратних матеріалів;

- у 2017 р. було запроваджено алгоритм пошуку за ключовими словами в автоматизованій інформаційній системі «Електронна бібліотека рідкісних видань»;

- з урахуванням потреб людей з обмеженими можливостями в Залі Інтернет та електронних документів встановлено програмне забезпечення для сліпих та слабозорих користувачів;

- в 2018 р. була завершена об'ємна робота з оцифрування всього архіву університетських періодичних видань та видань, що продовжуються.

Ще одним актуальним напрямом діяльності бібліотеки є долучення до Проекту **«Культура академічної доброчесності: роль бібліотек»**. З метою інформування університетської спільноти було створено базу даних «Формування академічної доброчесності», що містить нормативно-правові документи, інформацію щодо проведення заходів з академічної доброчесності в НБ, інформаційно-рекомендаційні матеріали, перелік антиплагіатних сервісів; розроблено слайд-лекцію «Академічна доброчесність: нова академічна культура».

З метою сприяння академічній доброчесності в університеті співробітники Наукової бібліотеки беруть участь в організації інформаційно-освітніх заходів. Здійснюється диференційований підхід до навчання основам інформаційної культури та грамотності всіх категорій користувачів з використанням мультимедійних технологій, а саме:

- формування та підвищення інформаційно-бібліотечної культури користувачів (заняття зі студентами перших курсів);

- навчання основам інформаційної та бібліографічної грамотності (бакалаври, магістри, аспіранти);

- проведення семінарів з питань наукометрії, пошуку наукової інформації та самоархівування (молоді науковці);
- здійснення на постійній основі спільних методичних напрацювань із викладачами для проведення занять.

Сьогодні диктує нові тенденції не тільки в наданні доступу до інформації, а й її візуального представлення та зручності в користуванні. Саме тому велику увагу в Науковій бібліотеці приділено розробці, вдосконаленню та наповненню **веб-сайту бібліотеки**. З метою модернізації веб-сайту НБ його було оптимізовано для мобільних пристроїв. Співробітники різних відділів здійснюють оперативне інформаційне поповнення певних розділів сайту. Крім того, вносять пропозиції щодо розширення спектру інформаційних послуг, відповідно до навчального, виховного й науково-дослідного процесів університету. Таким чином, сайт постійно оновлюється актуальною інформацією, з'являються нові розділи, видаляються застарілі відомості. Все це формує імідж сучасної університетської бібліотеки як інформаційного центру.

З метою покращення **комунікації у віртуальному середовищі**, а також поширення інформації про діяльність бібліотеки у соціальній мережі Facebook створено профіль Наукової бібліотеки. Крім того, бібліотека має свій канал на YouTube, де розміщуються віртуальні виставки, які співробітники готують у форматі відео-презентації, що полегшує сприйняття інформації та робить відомості візуально привабливішими.

Не применшуючи ролі традиційних для бібліотеки видів роботи, ми бачимо великі перспективи в інноваційній діяльності щодо розкриття бібліотечних ресурсів, надання інтелектуального доступу до них, забезпечення наукової університетської спільноти інформацією в різних формах подання та різноманітного змісту. Цю діяльність бібліотеки можна вважати різновидом престижної реклами, в основі якої лежить бренд бібліотеки, її індивідуальний, фірмовий стиль, який сприяє закріпленню позитивної установки на бібліотеку. Ре-

---

кламно-видавнича та рекламно-іміджева діяльність не тільки сприяє популяризації інформаційних ресурсів бібліотеки та інформуванню справжніх і потенційних читачів про ресурси бібліотеки, а й є стимулом для розвитку творчих здібностей бібліотечних фахівців.

Podrezova Maryna Oleksiivna

**MODERN INFORMATION CENTER:
NEW REALITY – NEW POINTS OF VIEWS**

The article represents the experience of creating innovative infrastructure of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University. Innovative approaches to solving traditional problems of the library as well as ways of realization of completely new functions of the library of the higher education institution are considered in details. Special attention payed to the certain projects that reflect the activities of structural departments and the activities of the library as an information center.

Keywords: Scientific library, innovations, scientific and editorial activity, electronic library, bibliographic work, repository, information and analytical monitoring, anti-plagiarism.